

FİKRİ VE SİNÂİ HAKLAR BÜLTENİ

TRABİS

BU SAYIDA

Alan Adı/ Alan Adı Tahsisi

TRABİS/ TRABİS'e Geçiş Süreci

TRABİS ile Gelen Yenilikler

Yeni Uyuşmazlık Çözüm ve Yöntemleri

Alan Adı Hakkının Hukuki Niteliği

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 35. maddesi ve İnternet Alan Adları Yönetmeliği uyarınca Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ("BTK") nezdinde kurulan TRABİS (".tr" Ağ Bilgi Sistemi) 14 Eylül 2022 tarihinde faaliyete geçerek ".tr" alan adlarının yönetimini üstlenmiştir.

Bu yazımızda alan adının/ domainin ne olduğu, hukuki niteliği, tahsisinin nasıl yapıldığı (trabis-kayıt kuruluşları), uyuşmazlıklar ve çözüm yöntemleri detaylı olarak anlatılacaktır.

MC LEGAL

METİN ÇİÇEK AVUKATLIK ORTAKLIĞI

1. ALAN ADI NEDİR?

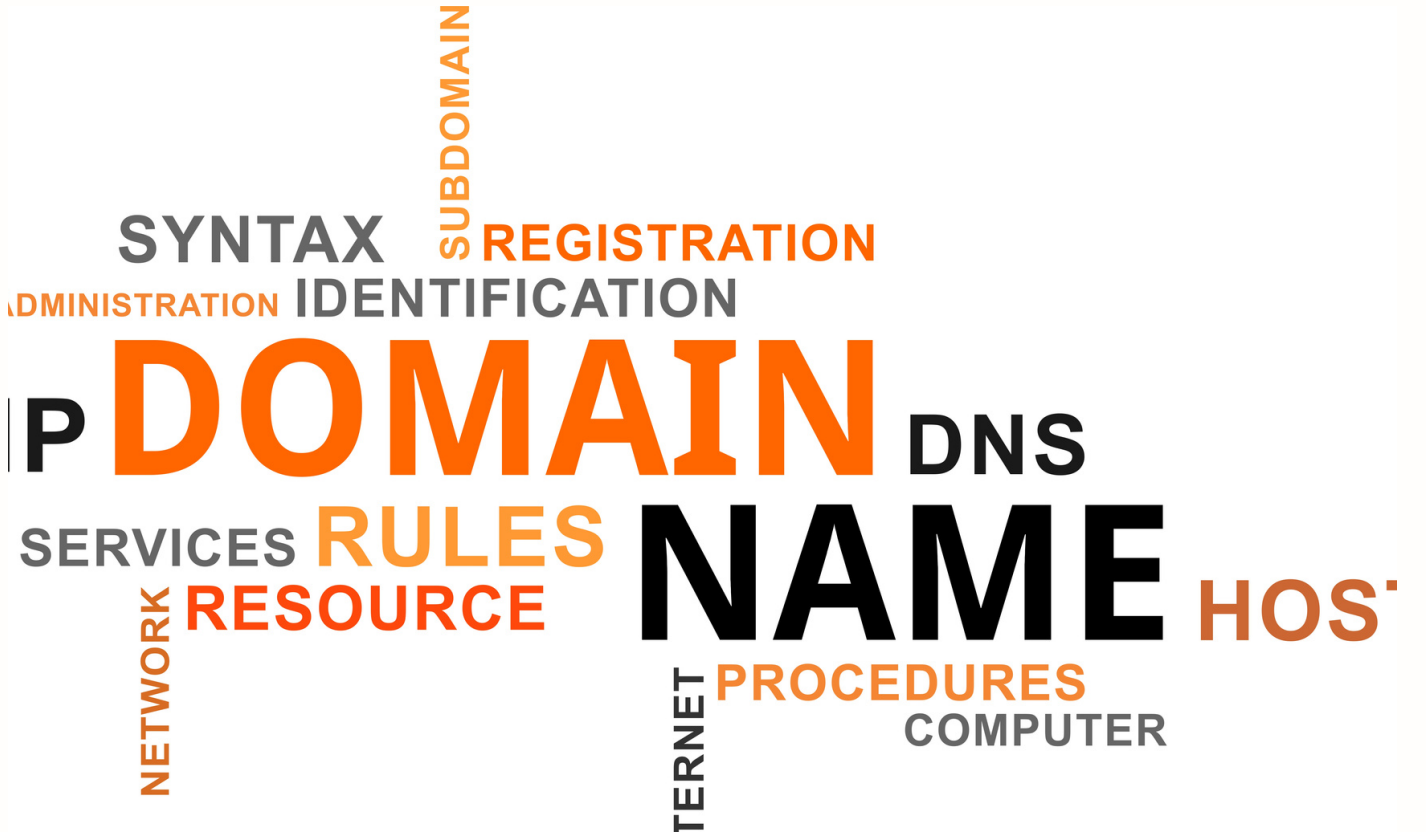
5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununda (EHK) internet alan adı, “internet üzerinde bulunan bilgisayar veya internet sitelerinin adresini belirlemek için kullanılan internet protokol numarasını tanımlayan adlar” şeklinde tanımlanmıştır. İnternet alan adlarına ilişkin strateji ve politika belirleme ve alan adlarının tahsisi görevini üstlenecek kurum ve kuruluşun tespiti ile alan adları yönetimine ilişkin esasları belirlemek görev ve yetkileri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına (UAB) verilmiştir.

Herhangi bir internet sitesine ulaşmak için sitenin IP adresine ihtiyaç duyulmaktadır. Her web sitesinin kendine ait özel bir IP adresi mevcuttur. IP adresi sayılardan oluşmakta ve bu sayıların akılda tutulması zordur. İşbu sebeple IP adresleri “Alan Adı Sistemi – Domain Name System (DNS)” ile isimlendirilmişlerdir.

2. ALAN ADI TAHSİSİ

Birbirinden farklı her IP adresi için onlara özel ayrı alan adları tanımlanmaktadır. Bu tanımlama işlemine alan adı tahsisi ya da alan adı kayıt işlemi denilmektedir. Alan adı kayıt işlemi, domain düzenleme ve denetleme hakkı bulunan yetkili kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Alan adlarının birbirinden ayrı ve tek olması marka hukukundan farklı olarak tek bir harf fazlalığı ya da eksikliği ile bile sağlanabilir.

Alan adı tahsisi ile süresiz bir kullanım hakkı kazanılmaz. Bu sebeple domain tahsilinin belirli zaman aralıklarında yenilenmesi gerekmektedir. Domain kayıt işlemi yenilendiği sürece alan adının kullanım hakkı da yenileyene ait kalır. Fakat yenileme işlemi yapılmadığı takdirde alan adı tekrar başka birine tahsis edilmeye açık hale gelmektedir.

3. TRABİS

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) siber güvenlik ve internet alan adları konularında Cumhurbaşkanı, Bakanlık ve/veya Siber Güvenlik Kurulu tarafından verilen görevleri yerine getirme görev ve yetkileri verilmiştir. BTK ise görev ve yetkileri kapsamında “.tr” uzantılı internet alan adı sisteminin ve buna ait merkezi veri tabanının işletilmesine, rehberin oluşturulmasına, güncellenmesine ve rehberlik hizmetinin sunulmasına ve alan adı başvuru işlemlerinin gerçek zamanlı olarak yapılmasına imkân veren TRABİS sistemini işletmektedir. Bu sistem 14 Eylül 2022 tarihinde faaliyete geçmiştir.

TRABİS, “.tr” alan adlarının tescil, yenileme, işleyişini yürüten sistem olarak hizmet vermektedir. TRABİS kapsamında ICANN uyarınca tüm dünyada uygulanan Kayıt Otoritesi (“Registry”) ve Kayıt Kuruluşu (“Registrar”) modeli tam anlamıyla Türkiye’de de uygulanmaya başlamıştır.

Bu çerçevede alan adı başvuru, yenileme, iptal gibi alan adları ile ilgili işlemlerin yapılmasına aracılık eden ve TRABİS tarafından onaylanan Kayıt Kuruluşlarından hizmet alınmaktadır.

TRABİS’in yürürlüğe girmesi ile birlikte bazı istisnalar hariç alan adı tahsisinde belgesiz ve “ilk gelen alır” prensibi uygulanmaya başlamıştır. Buna göre com.tr, org.tr, net.tr, gen.tr, biz.tr, tv.tr, web.tr, info.tr, bbs.tr, tel.tr ve name.tr gibi alan adları için marka veya kuruluş ile ilgili bazı belgelerin sunulması zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır, belgesiz tahsis söz konusudur. Bu durumun, henüz marka sahipleri alan adlarını tescil ettirmeden, ilgili alan adının üçüncü kişiler tarafından tescil edilmesi gibi bir durumu ortaya çıkarması beklenmektedir.

3.1. TRABİS’E GEÇİŞ SÜRECİ;

Dünya çapında alan adı kaydı ile ilgili çalışmaları yürüten kuruluş olan ICANN’ın “.tr” uzantılı alan adları için ülkemizde yetkilendirdiği resmi kurum, ODTÜ bünyesinde hizmet veren Nic.TR idi.

21 Aralık 2018 tarihinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ve ODTÜ’nün imzaladığı sözleşme ile Nic.TR’nin kayıt otoritesi yetkisi, BTK’ya devredilmiştir. Bu süreç TRABİS altyapısının hazırlanması ve Nic.TR üzerinden tescil edilen alan adlarının, yetkili alan adı kayıt kuruluşuna aktarılmasına dair çalışmalarla devam etmiştir. Trabis sistemi faaliyete geçtiğinde Nic.TR üzerinden yetkili kayıt kuruluşlarına geçiş yapmayan alan adları otomatik olarak TRABİS sistemine aktarılmıştır.

Ancak TRABİS sisteminde son kullanıcıya destek verilmediği için TRABİS sistemi devreye girmeden önce yetkili bir kayıt kuruluşuna geçişi sağlanmayan alan adlarının yenileme ya da alan adı yönetimine ilişkin işlemleri sağlanamamaktadır. Bu işlemlerin sağlanabilmesi için alan adının yetkili bir kayıt kuruluşuna taşınması gereklidir.

Kayıt kuruluşu (KK) başvuru, yenileme, iptal gibi alan adları ile ilgili işlemlerin yapılmasına aracılık eden taraf olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre KK’lar alan adı tahsisi, başvuru, yenileme ve iptal işlemlerinin yürütüldüğü, alan adı sahibi ile birebir irtibatla olan tarafı ifade etmektedir. Alan adı tahsis işlemlerinin kolaylaştırılması, ilk gelen ilk alır kuralının uygulanması, KK’ların sayısının artırılması ve daha rekabetçi bir pazarın oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2. TRABİS İLE GELEN YENİLİKLER

- TRABİS ile “com.tr, org.tr, net.tr, gen.tr, biz.tr, tv.tr, web.tr, info.tr, bbs.tr, tel.tr ve name.tr” alan adı uzantıları ilk gelen alır kuralı uyarınca belgesiz olarak tahsis edilecek; “gov.tr, edu.tr, bel.tr, k12.tr, av.tr, dr.tr, pol.tr, tsk.tr ve kep.tr” uzantılı alan adları ise belgeli şekilde tahsis edilmeye devam edecektir.
- Bu alan adları için talep edilen resmi belgeler konusunda da bazı değişiklikler söz konusu olmuştur. Örneğin edu.tr için Nic.tr döneminde tahsis formu istenmekteyken TRABİS, talep formu ve yetki belgesinin ibrazını gerektirmektedir.
- TRABİS ile birlikte artık bir alan adının tahsis süresi beş seneyi aşamayacaktır. Tahsis süresinin dolmasından sonra da alan adını kullanmak isteyen kişi yenileme yapmalıdır.
- TRABİS 'ten önce yenileme döneminde alan adı sahibinin ödeme yapmaması alan adının üç ay süre ile duraklatılmasına neden olmaktadır. Bu süre içerisinde alan adı sahibi ödeme yaparsa alan adını tekrar kullanmaya başlayabilirdi. TRABİS yenilenmeyen alan adının kullanımının iki ay süre ile durdurulmasını ve bu süre içinde alan adı sahibinin başvurusu üzerine alan adı tahsis işleminin yenilenmesini gerektirmektedir.
- Ancak yenileme için belirtilen sürenin sonunda yenileme talebi gelmemesi halinde, alan adı yeniden tahsise açılmakta, alan adının tahsise açıldığı bilgisi kurumun internet sitesinde yayımlanmakta ve yeniden tahsise açılan bu alan adları için bir ay süre ile başvuru talebi alınmamaktadır.
- Nic.tr döneminden farklı olan bir diğer düzenleme de feragatle ilgilidir. Önceki uygulamalarda bir alan adı silindikten sonra iki ay boyunca kimse alan adını kaydedememekteydi. TRABİS'te de alan adının iki ay boyunca duraklatılması söz konusu olsa da kurumun uygun bulunduğu hallerde bu iki aylık sürenin kısaltılması mümkün olabilmektedir. Alan adı sahibi iki aylık duraklatılma süresinde feragat işleminden vazgeçerse durdurma işlemi geri alınabilmektedir.

- TRABİS 'ten önce satışı ve devri yasak olan alan adları, TRABİS 'in faaliyete geçtiği tarih olan 14 Eylül 2022 tarihinden üç yıl sonra satılıp devredilebilecektir.
- Yeni düzenlemelere göre kayıt kuruluşları başvuru sahiplerini alan adı tahsisi dışında başka bir hizmeti almak zorunda bırakamayacaktır. Nic.tr döneminde ek hizmetler konusunda bu tür bir kural bulunmamaktaydı.

MC LEGAL

METİN-ÇİÇEK AVUKATLIK ORTAKLIĞI

4. YENİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM VE YÖNTEMLERİ

4.1. TRABİS Türkiye TR üst düzey alan adı için geliştirilen müstakil bir uyuşmazlık çözüm mekanizmasıdır. Alan adları ile ilgili ihtilafların alternatif çözüm süreci ise TRABİS tarafından faaliyet belgesi verilen Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcılar tarafından yürütülmeye başlanmıştır. İnternet Alan Adları Yönetmeliğinin 23'üncü maddesine göre Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmasının (UÇM) işletilmesine ilişkin usul ve esasların BTK tarafından düzenlenmesi gerekmektedir. Buna istinaden çıkarılmış İnternet Alan Adları Uyuşmazlık Çözüm Mekanizması Tebliği de uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin detayları düzenlemiştir. Bu Tebliğde hüküm bulunmayan hallerde BTK'nın kurul kararı ile düzenleme yapma yetkisi bulunmaktadır. UÇM Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcıları tarafından işletilmektedir. Yönetmeliğin 25 inci maddesinin birinci fıkrasında geçen şartların birlikte sağlandığını iddia eden şikâyetçi, uyuşmazlığın çözümü için, tercih ettiği UÇHS'nin internet sayfasından başvurusunu yapabilmektedir.

Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcılar kendi bünyesinde hakem veya hakem heyetleri aracılığıyla ilgili mevzuat, içtihatlar ve yargı kararlarını da göz önüne alarak alan adına ilişkin ihtilafı değerlendirir ve şikâyetçi tarafın talebi doğrultusunda alan adlarının iptaline, şikâyetçi tarafa devrine veya şikâyetçi tarafın talebinin reddine karar verebilir. Bunun yanı sıra ".tr" alan adlarının iptali talebiyle ilgili olarak mahkemeler nezdinde dava açılması daha önceden de olduğu gibi mümkündür.

4.2. İnternet Alan Adları Yönetmeliği, alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizması bakımından TRABİS'in yürürlüğe girmesinden önce tescil edilen alan adları ile ilgili farklı bir düzenleme yapmıştır. Şöyle ki;

- İnternet Alan Adları Yönetmeliği'nin Geçici 1. maddesinin 9. fıkrası ve İnternet Alan Adları Uyuşmazlık Çözüm Mekanizması Tebliği'nin geçici 3. maddesi uyarınca TRABİS'in faaliyete geçmesinden önce tahsis edilmiş olan alan adları için alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmasına başvuru yapılamamaktadır. Ancak TRABİS faaliyete geçtikten sonra yenileme işlemi yapılanlar için uyuşmazlık çözüm mekanizmasına başvuru yapılabilmektedir.
- Diğer bir anlatımla; TRABİS'in faaliyetlerine başladığı 14 Eylül 2022 tarihinden sonra tescil edilen ".tr" uzantılı alan adları aleyhine Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcılara başvuru noktasında hiçbir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak 14 Eylül 2022 tarihinden önce tescil edilen ".tr" uzantılı alan adları aleyhine ancak yenilendikleri andan itibaren Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcılara başvuru mümkündür.

- Bu noktada ".tr" alan adlarının beş yıla kadar tescil ve tahsis edilebildiği dikkate alındığında 14 Eylül 2022 tarihinden hemen önce 5 yıl için tescil edilmiş ya da yenilenmiş bir alan adına karşı bu süre boyunca alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemine başvurulamıyor olması önemli bir hak kaybı yaratmakta olup işbu durum Anayasa'daki eşitlik ilkesine ve hak arama özgürlüğüne aykırılık teşkil etmektedir.
- Zira alan adları için öngörülmüş olan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri oldukça hızlı, birkaç ay içerisinde sonuçlanan bir süreç olmasına karşın alan adlarına karşı mahkemeler nezdinde genel yargılama yoluna başvurulması halinde süreç daha uzun olmaktadır. Kaldı ki maliyet açısından da davalar ek bir yükür.
- Ayrıca, alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminde ihtilaf konusu alan adının iptali veya başvuruda bulunan tarafa devri talep edilebiliyorken, dava yolunda ancak ihtilaf konusu alan adının iptali ile terkin talep edilebilmektedir. İşbu durum da dava yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemine göre daha az avantajlı olduğunu göstermektedir.
- Bu bilgiler doğrultusunda, alan adı uyuşmazlık çözüm yöntemlerinde eşitlik karşıtı olan bu düzenleme, en kısa zamanda bir mevzuat değişikliği ile 14 Eylül 2022'den önce tahsis edilmiş ve/veya yenilenmiş alan adları yönünden de alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminin erişilebilir hale getirilmesi daha adaletli olacaktır.

MC LEGAL

METİN-ÇİÇEK AVUKATLIK ORTAKLIĞI

5. İNTERNET ALAN ADI HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Alan adları, marka, patent, ticaret unvanlı gibi gayri maddi malvarlığı hakkıdır. Bu kapsamda alan adları fikri mülkiyet hakkı mahiyetinde olan tanıtma işaretleri grubuna girmektedir. TTK m.127, f.I-h'de sayılan haklı olarak kullanılan alanlar, adlar ve işaretler gibi değerlerin şirketlere sermaye olarak konabileceği ifade edilmiştir. Alan adlarının bu kapsamda bir malvarlığı değeri olarak kabul edildiği rahatlıkla söylenebilir. Alan adı üzerinde, mutlak hakkın iki şekilde kazanılması mümkündür.

- Bunlardan ilki, haklı olarak alan adının ticarete bir mal veya hizmet ya da tacir ile ticari işletmeyi tanıtmak maksadıyla fiilen kullanılmaya başlanmasıdır. Böyle bir durumda, söz konusu alan adı TTK m.55, f.I-A.4'a da düzenlenen haksız rekabet hükümleri ile işaret hakkı olarak korunabilir.
- Diğeri ise alan adının bir kişiyi tanıtmak fonksiyonuna sahip olmasıdır. Bu durum iki şekilde ortaya çıkabilir. Bunlardan ilki, bir kişinin kendini tanıtmak fonksiyonuna sahip ad veya müstear adı alan adı olarak tescil ettirmesidir. Diğeri ise, haklı olarak kullandığı bir alan adına kullanım suretiyle tanıtmak işareti fonksiyonu kazandırmasıdır. Bu durumda alan adının, adın korunması hükümlerine göre korunması mümkün olacaktır.

6. ALAN ADLARI ÜZERİNDEKİ HAKLAR

Yönetmelikte alan adlarının, devredilebileceği ve satılabileceği açık bir biçimde düzenlenmiştir (İAAY m.13). Bu kapsamda, alan adlarının mirasa konu olabileceği de tanzim edilmiştir (İAAY m.2/-a). Ayrıca, tüzel kişilerin sahip olduğu alan adlarının birleşme veya devralma gibi sebeplerle üçüncü kişilere geçirilebileceği öngörülmüştür (İAAY Geçici m.2/-b). Bu hükümden, alan adlarının şirketlere sermaye olarak konulabileceği, lisans, rehin ve intifa hakkına konu olabileceği sonucu çıkarılabilir.

Bu kapsamda alan adlarının para ile ölçülebilen bir değere sahip olduğunu da belirtmek gerekir. Alan adı hacze de konu olabilir.

Alan adı üzerinde değeri para ile ölçülebilen, sahibi öldüğünde sona ermeyen, devredilebilir ve herkese karşı ileri sürülebilen malvarlığı hakkı mevcuttur. Bu yönleri ile fikri mülkiyet hakkına dair özellikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Özet ile Alan adı sahibinin hakları şunlardır:

- Alan adının tahsis süresi boyunca kullanma,
- Alan adı tahsisini yenileme,
- Alan adından feragat etme,
- Hizmet aldığı kayıt kuruluşunu değiştirme,
- Alan adını satma veya başka bir hukuki sözleşme ile devretme,
- Malvarlığı olarak terekede bulunması,

7. ALAN ADLARI NASIL KORUNUR?

Yargıtay www.maviproje.com alan adı ihtilafında, alan adını işaret ve tanıtma vasıtası olarak nitelendirip bu kavramın TTK m.55, f.l-a hükmüne göre korunacağına karar vermiştir.

Alan adı üzerindeki hakkın hukuki mahiyetini ortaya koyan ayrıntılı bir açıklama yapılmamıştır. AİHM kararında alan adı üzerinde gayri maddi malvarlığı hakkı ile tescil sözleşmesi sonucunda kazanılan nisbi hakka vurgu yapılmıştır.

Alan adı tanıtma veya ayırt etme fonksiyonuna sahip ise fikri mülkiyet hakları içinde tanıtma işaretleri hukukunun bir üyesi olarak kabul edilmesi gerekir.

Alan adının hiçbir tanıtma veya ayırt etme fonksiyonu kazandırılmış olmasa dahi onu kendisini ya da mal veya hizmeti tanıtmak amacıyla haklı olarak kullanıyorsa kullanma anından itibaren mutlak hak ile nisbi hakların birlikte bulunduğu haklar olduğunu ve Türk hukukunda TMK m.954/I ve İİK'nın 23/II. maddelerinde yer verilen 'sair haklar' olarak nitelendirilebilir. İşte bu nedenle alan adı sermeye olarak konacak haklar kapsamında sayılarak bir malvarlığı değeri bulunduğuna vurgu yapılmıştır (TTK m.127, f.I-h). Alan adı olarak kullanılan sözcük haklı olarak kullanılıyor veya meşru bir menfaat söz konusu ise mutlak hakkın varlığından söz etmek mümkün olabilir.

Alan adı sicillerinde tapu sicilinde olduğu gibi güven ilkesi geçerli değildir (TMK m.1007). Alan adı olarak kullanılan işaretin sahibinin kim olduğu internette yapılan bir arama ile bulunması mümkün olacaktır. İnternetin sağladığı bu aleniyetin, iyi niyeti ortadan kaldırdığını kabul etmek gerekir.

